

Ekosysteemilähestymistapa ekosysteemipalvelujen turvaajana

Metsätieteen päivä 26.10.2011

Sessio 1. Ekosysteemipalvelut: mitä hyötyä uudesta käsitteestä?

Marjatta Hytönen

Metla

marjatta.hytonen@metla.fi

1 Historiaa

2 Hyödyt

3 Käytäntö

4 Tutkimus

5 Yhteenvetoa ja haasteita

1 Ekosysteemilähestymistavan historiaa

Ekosysteemilähestymistapa (the ecosystem approach) on YK:n biodiversiteettisopimuksen (1992) toimeenpanon ja seurannan yhteydessä 2000 -luvulla kehitetty käsite

Yksi sopimuksen 17:sta läpikäyvästä teemasta (*cross-cutting issues*)

12 periaatetta ja 5 toimintaohjetta

1 Ekosysteemilähestymistavan historiaa

Ekosysteemilähestymistavan tavoitteena on:

- maa-alueiden, vesistöjen ja elollisten luonnonvarojen yhteensovittava hoito, joka edistää niiden suojelua ja kestäväää käyttöä tasavertaisesti
- ekosysteemien toimintakyvyn suojelu, jotta niiden kyky tuottaa ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin kannalta merkittäviä palveluja säilyy (periaate 5/12).

1 Ekosysteemilähestymistavan historiaa

Ekosysteemipalvelu -käsitettä on käytetty tutkimuksissa jo ennen 1990 -lukua

Ekosysteemipalvelu -käsite yleistyi YK:n vuosituhannen ekosysteemiarvioinnin (2001-2005) seurauksena

YK:n arviointi:

- tutkittiin 24 ekosysteemipalvelua, joista 15 todettiin heikentyneen tai vaarantuneen vakavasti ympäristön muutosten vuoksi
- ekosysteemipalvelujen luokittelu: tuotanto-, säätely-, kulttuuri- ja tukipalvelut

1 Ekosysteemilähestymistavan historiaa

Esimerkkejä metsien tuottamista **ekosysteemipalveluista**:

- 1) tuotantopalveluja: puu, marjat, sienet ja muut keräilytuotteet, riistaeläimet, puhdas vesi
- 2) säätelypalveluja: ilmastonmuutoksen torjunta, hiilen sidonta, veden puhdistus
- 3) kulttuuripalveluja: maisema, ulkoilu, virkistys ja luontomatkailu, metsien merkitys taiteessa
- 4) tukipalveluja: ravinteiden, hiilen ja veden kierto, maanmuodostus

1 Ekosysteemilähestymistavan historiaa

Google 19.10.2011:

- ekosysteemipalvelut	7140
- ecosystem services	1 700000
- ekosysteemilähestymistapa	1070
- ecosystem approach	464000

2 Ekosysteemilähestymistavan hyötyjä

Ekosysteemilähestymistapa toimii yhteiskunnallisena kontekstina ekosysteemipalveluille

Ekosysteemilähestymistavan periaatteet ja toimintaohjeet voidaan ryhmitellä sosiaalisiin taloudellisiin ja ekologisiin näkökulmiin; tuo kattavuutta ja systemaattisuutta tarkasteluun

Ekosysteemilähestymistapaa on analysoitu suhteessa kestävän metsätalouden periaatteisiin; laajentaa ja yhteiskunnallistaa metsäalan kestävyysajattelua

2 Ekosysteemilähestymistavan hyötyjä

Esimerkkejä periaatteista

- Ekologisia (5 kpl): ekosysteemien hoidossa tulisi ottaa huomioon hoitotoimien ja päätöksenteon vaikutukset läheisiin tai muihin ekosysteemeihin (3)
- Taloudellisia (2-4 kpl): pitäisi vähentää biologiselle monimuotoisuudelle haitallisia markkinoiden vääristymiä (4a)
- Sosiaalisia (5 kpl): toiminnan tulisi olla poikkitieteellistä ja osallistaa kaikki asiaankuuluvat yhteiskunnan tahot (12)

Toimintaohjeista 4/5 sosiaalisia!

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

Valtakunnallinen metsäpolitiikka

Euroopan metsäministerikonferenssin suositus soveltaa ekosysteemilähestymistapaa kansallisissa metsäohjelmissa 2003

Kansallinen metsäohjelma 2011 sisältää ekosysteemilähestymistavan määritelmän ja hyödyntää ekosysteemipalvelu-käsitettä

Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia ja toimintaohjelma 2007:

- keskeinen keino toimialavastuun toteutuksessa
- ekosysteemilähestymistavan kehittämistarpeet kohdistuvat alueelliseen luonnonvarasuunnitteluun

Ekosysteemipalvelu -käsite yleistyy, ekosysteemilähestymistapa-käsitteen käyttö vähenemässä

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

Valtion metsät

Ekosysteemilähestymistapa keskeisesti esillä Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteissa (2010)

Talousmetsien ympäristöoppaassa hyödynnetään ekosysteemipalvelu -käsitettä

YK:n biodiversiteettisopimuksen suojelualueiden työohjelma 2004-2015: **Vuoteen 2015 mennessä tavoitteena on kytkeä suojelualueet osaksi laajempaa ympäröivien alueiden käyttöä**

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

Esimerkkejä ekosysteemilähestymistavan mukaisesta toiminnasta valtion metsissä:

- Ympäristöarvometsät ja muut elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä edistävät hankkeet
- Suojelualueiden sopeutuva hoito ja hallinta (adaptive management)
- Suojelualueiden hoidon ja käytön tuotteistaminen

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

Yksityismetsät

Käsitettä ei käytetä

Jonkin verran käytetään ekosysteemipalvelu -käsitettä

Esimerkkejä ekosysteemilähestymistavan mukaisesta toiminnasta yksityismetsissä:

- Talousmetsien luonnonhoidon laadunarviointi
- Luonnonhoitohankkeet
- Suojelualueiden hoito ja käyttö

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

Merellä

HELCOM (Itämeren suojelukomissio 2003): Statement on the Ecosystem Approach to the Management of Human Activities

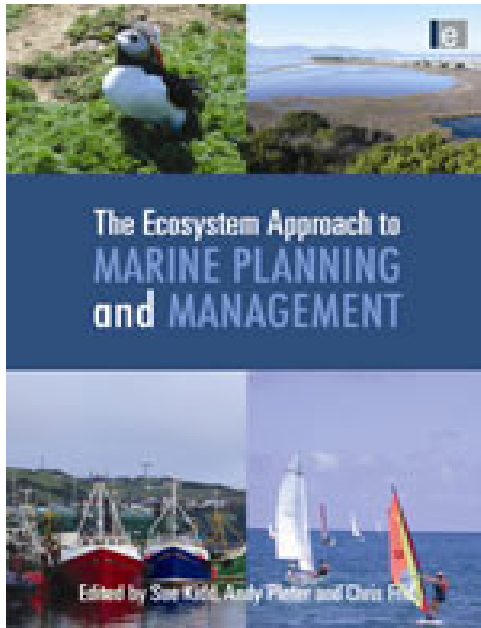
HELCOM:n Itämeren suojelun toimintaohjelman tavoitteena on kehittää vuoteen 2010 mennessä merialueiden aluesuunnittelun periaatteet, joiden perustana on ekosysteemilähestymistapa sekä testata ja ottaa käyttöön ja arvioida näitä periaatteita vuoteen 2012 mennessä (Penina Blankett 11.2.2009).

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

EU:n meristrategiapuitedirektiivi (2008 artikla 1, kohta 3):

"Meristrategioissa ihmisen toiminnan hallintaan sovelletaan ekosysteemiin perustuvaa lähestymistapaa, millä varmistetaan, että toiminnasta aiheutuva kokonaispaine pysyy tasolla, joka on yhteensopiva ympäristön hyvän tilan saavuttamisen kanssa, ja että merten ekosysteemien kyky reagoida ihmisen toiminnasta aiheutuviin muutoksiin ei vaarannu, samalla kun mahdollistetaan merellisten hyödykkeiden ja palveluiden kestävä käyttö sekä nykyisille että tuleville sukupolville."

3 Ekosysteemilähestymistapa käytännössä

4 Ekosysteemilähestymistapa tutkimuksessa

SYKE

Jäppinen, J. Seppälä, J. & Salo, J. 2004.
Ekosysteemilähestymistapa biodiversiteetin suojelussa,
hoidossa ja kestävässä käytössä. Suomen ympäristö
733. 46 s.

Soiden ja turvemaiden ekosysteemipalveluiden arviointi
ja arvottaminen – ekosysteemipalveluista käytännön
toimintaan ekosysteemilähestymistavan kautta (2010-
2012)

SYKE:n ympäristöpolitiikkakeskus (esite 2011):
"Ekosysteemilähestymistapa tarjoaa uusia näkökulmia
tarkastella luonnon ja luonnonvarojen hallintaa
strategisesti yhteiskunnan ja hallinnon eri tasoilla"

4 Ekosysteemilähestymistapa tutkimuksessa

Metla

Hytönen, M. 2009. Ekosysteemilähestymistapa metsien hoidossa ja käytössä - kirjallisuusselvitys. Metlan työraportteja 139. 132 s. ym.

Naskali, A. 2010. Ekosysteemilähestymistapa ja legitimizeetti. Julkaisussa: Rannikko, P. & Määttä, T. (toim.). Luonnonvarojen hallinnan legitimizeetti. Vastapaino, Tampere. s. 87-121. ym.

Metso-ohjelmaan liittyvää tutkimusta

4 Ekosysteemilähestymistapa tutkimuksessa

RKTL

Hiedanpää, J., Kotilainen, J. & Salo, M. 2011. Unfolding the organised irresponsibility: Ecosystem approach and the quest for forest biodiversity in Finland, Peru and Russia. Forest Policy and Economics 13: 159-165. ym.

Ekosysteemilähestymistavan soveltaminen suurpeto- ja hirvieläinkantojen hallinnassa (Hiedanpää)

4 Ekosysteemilähestymistapa tutkimuksessa

Merentutkimus

Eurooppalainen strategia merien ja merenkulkualan tutkimusta varten (2008):

- "On tarpeen kehittää integroitu ekosysteemilähestymistapa merten luonnonvarojen hallintaan sekä tietämys perustaksi merten ja rannikoiden aluesuunnittelulle."

Merien tutkimuksen kansallinen strategia (2011):

- Keskeinen nouseva tutkimusala: Merien aluesuunnittelu ja ekosysteemipohjainen hallinta.

+ Integrated Coastal Zone Management (ICZM) – Rannikko- ja merialueen yhdennetty käyttö ja hoito

5 Yhteenvetoa ja haasteita

Yhteenvetoa ekosysteemilähestymistavasta

Yhteensovittava yhteiskunnallinen viitekehys ekosysteemipalveluille ja niiden sosiaalisille, ekologisille ja taloudellisille ulottuvuuksille

Olennaista rajojen ylittäminen ja kokonaisuuksien hallinta

Auttaa hahmottamaan ja jäsentämään moniulotteisia kokonaisuuksia

Voidaan soveltaa monenlaisiin tilanteisiin ja mittakaavoihin

5 Yhteenvetoa ja haasteita

Haasteita

Yksittäisiä ekosysteemipalveluja on tutkittu ja tutkitaan paljon, kokonaisuutta ja yhteiskunnallista kontekstia vähän

Ekosysteemipalvelu -käsitteen riskinä on, että keskitytään vain osatekijöihin eikä hahmoteta kokonaisuuksia

5 Yhteenvetoa ja haasteita

Haasteita

Suomessa ekosysteemilähestymistapa - käsitteen käyttö juroo, mikä jarruttaa sen kehittymistä jatkuvan parantamisen välineenä

Käsite häviämässä maa- ja metsäpuolelta, mutta kehittyy vahvasti meripuolella

5 Yhteenvetoa ja haasteita

Mitä hyötyä uudesta käsitteestä?

Meripuolella otetaan käsitteestä hyöty irti:

“The Ecosystem (Based) Approach is one of the most important principles of sustainable environmental planning and management.”

“The MSFD (Marine Strategy Framework Directive) is the environmental basis for MSP (Marine Spatial Planning) which, along with other pieces of (marine) environmental legislation ensures that the Ecosystem Approach can be applied!”

Lähde: Leo De Frees & Jan Ekeboom. 2011. Applying the Ecosystem Approach in Maritime Spatial Planning. European Commission DG ENV & DG MARE. 32 s.

5 Yhteenvetoa ja haasteita

Mitä hyötyä uudesta käsitteestä?

Ekosysteemilähestymistapa

- on johtamassa konkreettisiin uudistuksiin ja toimintatapojen muutoksiin sekä meri- että metsäalueiden hoidossa ja käytössä
- antaa välineitä tasapainoiseen, kokonaisvaltaiseen ja systemaattiseen toimintaan
- näyttää suuntaa kohti parempia ratkaisuja ja toimintatapoja
- auttaa löytämään ja kehittämään keinoja saavuttaa asetetut hyvinvointitavoitteet